

Noodzakelijke aanscherpingen van de 'Wet op de politieke partijen' om politieke corruptie in Nederland te bestrijden

Jos van Ginneken

Juni 2026

wetenschappelijk
bureau nsc

Inhoudsopgave

1. Inleiding	2
2. Beschouwing huidige en toekomstige Nederlandse wetgeving - Wat is en wordt al gedaan tegen politieke (netwerk)corruptie?	3
3. Waarom zijn netwerkcorruptie en geld in de politiek een probleem?	6
4. Aanscherping I - Businessclubs en netwerkcorruptie	10
5. Aanscherping II - Politieke actiegroepen	13
Casestudy: Voor Ons Nederland - campagne 'Nederland wil wonen'	15
6. Aanscherping III - Handhaving, sancties en partijverboden	17
7. Conclusie	21
8. Geraadpleegde literatuur	23

1. Inleiding

Voormalig minister-president Mark Rutte verklaarde in 2018 "tot in zijn diepste vezels" te geloven dat de dividendbelasting moest worden afgeschaft. Als deze belastingverlaging van ruim twee miljard euro voor beursgenoteerde bedrijven niet zou worden doorgevoerd, liep Nederland volgens Rutte het "levensgrote risico" dat bedrijven zouden vertrekken en zich elders zouden vestigen waar het fiscale klimaat gunstiger is. Op 5 oktober van datzelfde jaar liet de topman van Unilever weten dat het hoofdkantoor van de multinational alsnog niet naar Nederland zou komen. Met één sms'je is een jaar lang politiek kapitaal verbranden van de baan; de dividendbelasting wordt uiteindelijk niet afgeschaft¹.

Niet politieke druk vanuit oppositie- en coalitiepartijen, noch het gespit van (onderzoeks-)journalisten deed de impopulaire maatregel van Rutte III de das om. Het oordeel van de aandeelhouders in London gaf uiteindelijk de doorslag. Deze casus is een van de sprekende voorbeelden waaruit blijkt dat politieke netwerkcorruptie niet enkel het probleem is van landen zoals Italië en Brazilië, maar dat het ook de Nederlandse politiek treft. Het corrumperende effect van geld en de hardnekkigheid van netwerkcorruptie gaan niet aan Nederland voorbij. Dezelfde macht en invloed die geld heeft in de Amerikaanse politiek, is geen ver van ons bed show meer. Sterker nog, de inzet van *dark money* en *political action committees* zoals in de Verenigde Staten gemeengoed is geworden wint ook hier aan terrein. Tijdens de Tweede Kamerverkiezingen zagen we, met de introductie van Voor Ons Nederland en Stem voor Stabieliteit, de meest openlijke poging van vermogenden om de verkiezingsuitslag te beïnvloeden².

Het zou echter onjuist zijn om te veronderstellen dat deze activiteiten de eerste pogingen zijn om politieke macht en invloed te kopen.

Daarvoor moeten we kijken naar de businessclubs, foundations en ondernemersnetwerken die sommige partijen er op na houden. Via deze organisaties kunnen ondernemers direct contact hebben met politici om hun zaken te bepleiten. De bijdragen voor deze netwerkevents, borrels, lezingen en diners worden vervolgens doorgegeven aan de moederpartij van deze businessclubs.

Een opsomming van alle mogelijkheden tot (netwerk)corruptie waartoe het Nederlandse stelsel ruimte biedt voert te ver voor een leesbare publicatie. Daarnaast zou een bloemlezing ook het gevaar lopen dermate uitgebreid te worden dat daarmee het doel van de publicatie wordt ondergraven. Dit rapport van het Wetenschappelijk Bureau Nieuw Sociaal Contract heeft expliciet tot doel om aanscherpingen voor te stellen van de Wet op de Politieke Partijen zoals deze nu voorligt bij de Tweede Kamer³. Hiermee wordt aangesloten bij de meest kansrijke interventie om politieke corruptie in Nederland tegen te gaan.

¹ Brandsma, J. (2018, 15 oktober). *Reconstructie: Hoe Rutte de greep op zijn eigen plan voor afschaffing van de dividendbelasting verloor*. Trouw.

² Van Turennot, E. (2025, 11 juli). *Stem voor stabiliteit of voor de 1%*. Joop (BNNVARA).

³ Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. (2025). *Regels betreffende de financiering van politieke partijen en transparantieregels met betrekking tot hun interne organisatie en financiën, evenals regels met betrekking tot het toezicht en het verbieden van politieke partijen (Wet op de politieke partijen) (Kamerstuk 36742)*. Tweede Kamer der Staten-Generaal

Het rapport kijkt daarvoor eerst wat de huidige wetgeving behelst in de vorm van de Wet Financiering Politieke Partijen en beschouwt daarna de aanpassingen die de Wet op de politieke partijen aanbrengt ten aanzien van de bestrijding van politieke corruptie. Vervolgens worden in een aantal hoofdstukken concrete aanscherpingen aan de wet voorgesteld. Per hoofdstuk zal steeds de aanbeveling worden gedaan welke artikelen geschrapt, aangepast of toegevoegd zouden kunnen worden om de Wet op de politieke partijen effectiever te maken voor de bestrijding van politieke (netwerk)corruptie. Waar het gaat om het mogelijke sanctieregime, alsook de toepassing van de ultieme sanctie die de nieuwe wet in zich heeft, het partijverbod, zal beschouwd worden hoe (netwerk)corruptie zich verhoudt tot de maatstaf van 'bedreiging van de democratische rechtsstaat' die in de wet wordt gehanteerd.

Met dit rapport wordt gepoogd een bijdrage te leveren aan de noodzakelijke bestrijding van corruptie in Nederland. Zoals blijkt uit herhaaldelijke aanmaningen en onderzoeken van de *Group of States against Corruption* (GRECO) van de Raad van Europa dat Nederland haar anti-corruptiewetgeving na jaren van rapporten nog steeds niet op orde heeft⁴. Wie de GRECO-evaluatie van 2025 leest ziet dat Nederland vooral tekortschiet waar het gaat om regelgeving rondom lobbycontacten, transparantie rondom persoonlijke financiële belangen van bewindslieden en hun partners en regelgeving op het gebied van vervolgfuncties van politici. Voor zover Nederland hier al maatregelen heeft genomen schieten dezen volgens de onafhankelijke Europese toezichthouder nog steeds tekort.

Dit alles ter verdere onderbouwing dat Nederland behoefte blijft houden aan een robuuste aanpak van politieke (netwerk)corruptie die verder gaat dan handboeken en zelf opgelegde en gehandhaafde integriteitscodes. Wanneer we goed bestuur willen garanderen waar de stem en belangen van iedere Nederlander gelijkelijk gehoord wordt, moeten we de naïeve gedachte dat corruptie hier niet voorkomt definitief achter ons laten.

2. Beschouwing huidige en toekomstige Nederlandse wetgeving - Wat is en wordt al gedaan tegen politieke (netwerk)corruptie?

Zowel de Wet financiering politieke partijen (Wfpp), de huidige wet, alsook de Wet op de politieke partijen (Wpp), de toekomstige wet, hebben meer bepalingen in zich dan enkel wetsartikelen die relevant zijn voor dit rapport. Zo bevatten beide wetten bepalingen over de rijkssubsidie die partijen, hun politiek-wetenschappelijk instituten, hun jongerenorganisaties en neveninstellingen voor buitenlandse activiteiten ontvangen. Daarnaast zijn er in de Wet op de politieke partijen ook nieuwe bepalingen opgenomen over rijkssubsidies voor partijen die enkel lokaal en provinciaal actief zijn. Verder verduidelijkt de Wpp de voorwaarden waaronder een politieke partij verboden kan worden. Voor dit rapport zal enkel gekeken worden naar een deel van de bepalingen voor zover ze relevant zijn voor het thema (netwerk)corruptie. Daarom volgt hieronder hoofdzakelijk een vergelijking van de regels omtrent giften.

⁴ Group of States against Corruption (GRECO). (2025). *Fifth evaluation round: Preventing corruption and promoting integrity in central governments (top executive functions) and law enforcement agencies - Addendum to the second compliance report: Netherlands (GrecoRC59)*. Council of Europe.

Wat is de hoogte van toegestane giften?

Sinds de laatste wijzigingen van de Wfpp (de Evaluatiewet Wfpp) geldt voor politieke partijen een cumulatief giftenmaximum van € 100.000 per donateur per kalenderjaar. Dit bedrag geldt voor de politieke partij, haar neveninstellingen en kandidaten gezamenlijk. Voor anonieme giften gold onder de Wfpp nog een maximumbedrag van € 250.

In de nieuwe Wpp blijft het maximum van € 100.000 voor landelijke politieke partijen behouden. Echter, omdat de Wpp nu ook decentrale politieke partijen (zoals gemeenteraads-fracties) reguleert, wordt voor hen een specifiek cumulatief giftenmaximum van € 20.000 per jaar geïntroduceerd. Voor dit lagere bedrag is gekozen omdat een grote gift op lokaal niveau sneller invloed of de schijn van afhankelijkheid kan creëren. Zowel het landelijke als het decentrale maximum wordt elke vijf jaar geïndexeerd. Een fundamentele verandering in de Wpp is dat het aanvaarden van anonieme giften volledig is verboden. Van alle giften moet door partijen tenminste de naam van de gever, het bedrag of de waarde, en de datum van ontvangst worden geregistreerd.

Wie kan giften geven?

De Wfpp verbodt giften van buiten de Europese Unie en de Europese Economische Ruimte (EU/EER), met een uitzondering voor in het buitenland wonende Nederlandse kiesgerechtigden. Giften vanuit de EU/EER waren wel toegestaan, mits deze volledig transparant werden gemaakt. De Wpp stapt af van het complexe EU/EER-onderscheid vanwege praktische bezwaren in de uitvoering en mogelijke strijdigheid met de Europese regels voor het vrije kapitaalverkeer en passief kiesrecht. Onder de Wpp is de nieuwe hoofdregel dat politieke partijen geen giften van meer dan € 250 mogen aannemen van natuurlijke personen die geen ingezetene zijn van Nederland, tenzij de gever de Nederlandse nationaliteit bezit. Voor bedrijven (rechtspersonen) zijn de regels strenger: onder de Wpp is het volledig verboden om giften aan te nemen van buitenlandse rechtspersonen of ondernemingen. Donerende rechtspersonen moeten ingeschreven staan in het Nederlandse Handelsregister.

Welke rapportageverplichtingen gelden er ten aanzien van giften?

Onder de Wfpp rustte de rapportageplicht bij landelijke politieke partijen en hun neveninstellingen. Zij moesten jaarlijks rapporteren over ontvangen giften van € 1.000 of meer en over lopende schulden van meer dan € 25.000. Giften vanaf € 10.000 moesten binnen drie werkdagen bij de overheid worden gemeld voor publicatie.

In de Wpp wordt de rapportageplicht uitgebreid en is er een duidelijk onderscheid tussen landelijke en decentrale politieke partijen:

- Landelijke partijen, neveninstellingen en (in verkiezingstijd) kandidaten moeten, net als onder de Wfpp, jaarlijks een financieel verslag, voorzien van een accountantsverklaring, inleveren bij de toezichthouder met daarin giften boven de € 1.000 en schulden boven de € 25.000. Voor giften afkomstig van rechtspersonen moeten zij bovendien de identiteit van de uiteindelijk belanghebbende (UBO) registreren en rapporteren. De termijn om substantiële giften van meer dan € 10.000 te melden wordt vanwege de

administratieve lastendruk verruimd tot tien werkdagen. Echter, in de laatste drie weken voor een verkiezing wordt deze termijn juist aangescherpt naar één werkdag.

- Decentrale partijen krijgen te maken met veel lagere drempelbedragen. Zij moeten jaarlijks giften van meer dan € 250 en schulden van meer dan € 5.000 openbaar maken. Dit doen zij niet via een melding aan de toezichthouder, maar door dit zelf te publiceren op hun eigen website (of via sociale media in Caribisch Nederland). Omdat de inkomsten op lokaal niveau beperkt zijn, zijn zij niet verplicht een accountantsverklaring te overleggen; dit zou anders disproportioneel hoge kosten met zich meebrengen. Voor decentrale partijen geldt voorts een meldplicht via de eigen website voor substantiële giften vanaf € 2.000; dit moet gebeuren binnen drie weken na ontvangst, of binnen vijf werkdagen in de periode voorafgaand aan een verkiezing.

Voor zowel de landelijke als de decentrale publicatieplicht geldt vanwege de privacy dat van donateurs of uiteindelijk belanghebbenden nooit het volledige adres, maar uitsluitend de woonplaats openbaar wordt gemaakt.

Wie controleert de naleving?

Onder de Wfpp berust het toezicht op de naleving bij de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. De minister wordt hierbij voor onderdelen geadviseerd door de onafhankelijke Commissie toezicht financiën politieke partijen (Ctfpp).

De Wpp voert op dit vlak een grote structurele verandering door om elke mogelijke schijn van politieke inmenging door een minister te vermijden. Er wordt een nieuwe en volledig onafhankelijke toezichthouder opgericht: de Nederlandse Autoriteit Politieke Partijen (Napp). Deze Autoriteit functioneert als een onafhankelijk zelfstandig bestuursorgaan (ZBO). De Napp neemt het verstrekken van subsidies, de openbaarmaking van financiële overzichten, en alle toezichthoudende taken over, waarmee de oude Ctfpp van rechtswege wordt opgeheven. Daarnaast krijgt de Napp de nodige bevoegdheden om naleving van de wet krachtig te handhaven. Waar onder de Wfpp de minister reeds bestuurlijke boetes kon opleggen, krijgt de Napp in de Wpp ook de uitdrukkelijke bevoegdheid om een last onder dwangsom op te leggen om ongewenste of onrechtmatige situaties effectief te laten herstellen. Daarbij kan de Napp een bestuurlijke boete opleggen tot maximaal het bedrag van de vijfde categorie uit het Wetboek van Strafrecht (maximaal € 103.000 in 2025).

Conclusie

De overgang van de Wet financiering politieke partijen (Wfpp) naar de voorgestelde Wet op de politieke partijen (Wpp) markeert een belangrijke wijziging in de regulering van politieke partijen in de Nederlandse parlementaire democratie. Het centrale doel van deze ontwikkeling is het beschermen van de democratische rechtsstaat tegen onwenselijke (financiële) beïnvloeding en ondermijning. Waar de overheid zich van oudsher terughoudend opstelde ten aanzien van de regulering van partijen om hun onafhankelijkheid te waarborgen, dwingen maatschappelijke ontwikkelingen en een steeds veranderlijker politiek landschap nu tot duidelijkere wettelijke kaders. Het is niet de bedoeling om de vrijheid van partijen te beknellen, maar juist om hun vitale scharnierfunctie tussen burger en bestuur voor de toekomst veilig te stellen door te eisen dat zij integer en open opereren.

De nieuwe insteek van de Wpp is die van brede, overkoepelende transparantie en een bundeling van bestaande en nieuwe regels in één wet. De reikwijdte beperkt zich niet langer uitsluitend tot de partijfinanciën van landelijke partijen. Een belangrijke nieuwe pijler is dat de wet politieke verenigingen verplicht om transparant te zijn over hun interne organisatie. De wet schrijft bewust niet dwingend voor hoe een partij intern democratisch georganiseerd moet zijn, maar vereist wel dat partijen, bijvoorbeeld via hun website, inzichtelijk maken hoe kandidatenlijsten tot stand komen en hoe besturen worden verkozen. Een andere belangrijke verandering betreft de uitbreiding van de regulering naar het decentrale niveau. Omdat gemeenten en provincies steeds meer taken en verantwoordelijkheden dragen, is de noodzaak gegroeid om ook bij decentrale partijen transparantie te eisen en hen tegelijkertijd structureel te subsidiëren.

Een opvallend element van de Wpp is de sterke depolitisering van het toezicht en handhaving. Onder de Wfpp lag het toezicht nog bij de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, waardoor de schijn van politieke beïnvloeding kon ontstaan. Dit toezicht wordt nu beledigd bij een volledig onafhankelijke toezichthouder: de Nederlandse autoriteit politieke partijen (Napp).

Daarnaast is de introductie van een specifieke, wettelijke regeling voor een partijverbod een grote en opvallende trendbreuk. Voorheen konden politieke partijen alleen verboden worden via de algemene civielrechtelijke regeling voor rechtspersonen (artikel 2:20 BW), waarbij de toetsing op de 'openbare orde' als te vaag en onvoldoende toegesneden op politieke partijen werd beschouwd. De Wpp geeft de Hoge Raad, op verzoek van de procureur-generaal, nu de exclusieve bevoegdheid om een partij te verbieden als deze een daadwerkelijke en ernstige bedreiging vormt voor de democratische rechtsstaat.

Tot slot is het opvallend dat de wetgever kiest voor een zeer gedifferentieerde en pragmatische aanpak voor decentrale partijen ten opzichte van landelijke partijen. Om te voorkomen dat lokale vrijwilligers bezwijken onder de regeldruk, gelden voor hen wezenlijk lagere drempelbedragen, hoeven zij geen dure accountantsverklaring aan te leveren en verloopt de openbaarmaking grotendeels via zelfpublicatie op hun eigen website. Dit illustreert een realistische insteek: strenge regels waar de financiële risico's het grootst zijn, maar werkbaar met proportionele verplichtingen waar de budgetten en ambtelijke capaciteit beperkt zijn.

3. Waarom zijn netwerkcorruptie en geld in de politiek een probleem?

Voordat begonnen kan worden met aanwijzen waar de regels op partijfinanciering aangepast moeten worden, is het allereerst van belang om te schetsen waarom netwerkcorruptie en de invloed van geld in de politiek problematisch zijn. Aangezien de regering ervoor kiest om in de nieuwe Wet op de politieke partijen expliciete bepalingen op te nemen om partijen te verbieden die een bedreiging zijn voor de democratie, ligt het voor de hand om politieke corruptie vanuit dat perspectief te beschouwen.

Politieke corruptie is namelijk meer dan enkel het gevaar op de omkoping van een bepaalde functionaris met het gewin van een particulier persoon tot gevolg. Het gaat niet om mannen in lange regenjassen met een koffertje met geld in een parkeergarage ergens bij station Den Haag Centraal. Politieke corruptie gaat om ondemocratische toegang tot de macht, waarbij geld een middel is om die toegang te krijgen. De kern van het probleem is daarmee niet

uitsluitend de omkoping zelf, maar het verkrijgen van toegang tot en invloed over beleidsmakers buiten de geijkte democratische wegen.

Wanneer we spreken over politieke corruptie is het van belang om te onderkennen dat toegang tot politici en beleidsmakers minstens even waardevol is als een financiële bijdrage. Wanneer deze toegang tot de macht mede afhankelijk is van financiële middelen of sociale positie, is er sprake van een falen van de democratische rechtsstaat.

Het Nederlandse sociale contract gaat ervan uit dat de democratie in ons land als volgt werkt. Als burgers moeten we allemaal gelijkkelijk inspraak hebben op hoe Nederland wordt bestuurd. Omdat het onmogelijk en onwenselijk is om ieder politiek besluit aan de gehele bevolking voor te leggen, verkiezen we daarvoor volksvertegenwoordigers. Deze volksvertegenwoordigers maken voorafgaand aan de verkiezingen in partijprogramma's en mediaoptredens bekend wat hun plannen zijn en kiezers stemmen vervolgens op basis van deze concrete plannen en ideologische insteek op kandidaten voor de volksvertegenwoordiging. De volksvertegenwoordiging behartigt vervolgens de belangen van de gehele Nederlandse bevolking en weegt individuele- en groepsbelangen af tegen het algemeen belang. Zij worden hierin beperkt, beteugeld en gecontroleerd door andere overheidsorganen, wet- en regelgeving, de rechterlijke macht en internationale instituten en verdragen. De opzet is dat zodoende, binnen het redelijke, de wil van het volk wordt uitgevoerd. De bevolking is daarbij uiteraard divers samengesteld, wat in theorie betekent dat geen enkele groep altijd zijn of haar zin krijgt.

In de praktijk is dit echter niet altijd het geval en kunnen netwerkcorruptie en geld in de politiek een ondermijnende invloed hebben. Allereerst doordat de belangen van kapitaalkrachtige individuen alsook hun organisaties en ondernemingen relatief vaker worden gerealiseerd in de uitkomsten van beleid dan die van burgers met een kleinere portemonnee. Sterker nog, de invloed van de 'gemiddelde kiezer' op de politiek en besluitvorming is zeer beperkt, afgezet tegen de invloed van welvarende burgers, bedrijven en belangengroepen⁵. Er doemt dan het gevaar op dat de belangen van de gewone burger alleen worden gehoord als deze toevallig overeenkomen met rijke burgers en de belangen van het bedrijfsleven. Daarbovenop komen de beleidsdoelen van gewone burgers vaak ook niet overeen met de belangengroepen die hen zouden moeten vertegenwoordigen zoals vakbonden, beroepsverenigingen en ngo's die zeggen voor hen op te komen⁶. Daar komt nog bij dat deze belangengroepen zoals vakbonden vaak zelf ook, afgemeten tegen bedrijfsbelangen, vaak niet het beleid krijgen dat zij wensen. Het feit dat in de regel de voorkeuren en belangen van grote bedrijven en vermogenden relatief veel invloed hebben op beleidsuitkomsten gaat in tegen de wens van het overgrote deel van de Nederlandse bevolking. In het recentste Nationaal Kiezersonderzoek geeft maar 7% aan liever door succesvolle ondernemers bestuurd te willen worden in plaats van door politici⁷. Dit voedt de vervreemding die steeds meer kiezers, in het

⁵ Gilens, M., & Page, B. I. (2014). *Testing Theories of American Politics*. *Perspectives on Politics*, 12(3), 564–581.

⁶ Gilens, M., & Page, B. I. (2014). *Testing Theories of American Politics*. *Perspectives on Politics*, 12(3), 564–581.

⁷ Huijsmans, T., Hartevelde, E., Van der Meer, T., & Vermeulen, F. (Red.). (2026). *Veelstemmig: De Tweede Kamerverkiezingen van 2025*. Stichting Kiezersonderzoek Nederland (SKON).

bijzonder buiten de Randstad, voelen richting de Nederlandse politiek en ondermijnt daarmee op termijn de democratische rechtsstaat⁸.

Het feit dat kapitaalkrachtige burgers, bedrijven en hun belangengroepen relatief veel invloed uitoefenen op beleidsuitkomsten is geen natuurverschijnsel en in veel gevallen ook geen resultaat van directe omkoping en corruptie. Dit probleem van gebrekkige democratische vertegenwoordiging is een subtieler proces dat op verschillende manieren vorm krijgt. In de eerste plaats spelen politieke donaties een belangrijke rol in de manier waarop politici zich gedragen. Onderzoek laat zien dat politici die afhankelijk zijn van een aantal grote donoren minder geneigd zijn om sociaal beleid te steunen gericht op bestaanszekerheid, zorg en sociale woningbouw⁹. Sterker nog, een hogere mate van donaties van grote donoren en bedrijven heeft niet enkel effect op de standpuntbepaling, maar ook op de mate van inzet van parlementariërs. Politici die gelden ontvangen van grote donateurs verzetten minder werk, doen minder voorstellen en dragen minder bij aan debatten dan hun collega's waarbij dit niet het geval is¹⁰. Naast deze beïnvloeding door middel van geldelijke donaties zien we ook dat lobbyisten beleid beïnvloeden door gelijkgestemde politici te ondersteunen bij het schrijven van voorstellen en beleid¹¹. Lobbygroepen die kapitaalkrachtige groepen vertegenwoordigen beschikken over meer middelen om deze vorm van "beleidssubsidie" te ontplooien tegenover belangengroepen die opkomen voor de belangen van burgers met lagere inkomens, gezondheidsproblemen en een lager opleidingsniveau.

Naast deze directe vorm van beleidsbeïnvloeding en democratische ondermijning door geld in de politiek, is het belangrijk om ook een subtielere en minder zichtbare variant niet uit het oog te verliezen; netwerkcorruptie. In haar proefschrift beschrijft Willeke Slingerland netwerkcorruptie als een vorm van corruptie die niet primair voortkomt uit individuele corrupte handelingen, maar uit de manier waarop sociale netwerken functioneren¹². Slingerland betoogt dat bestaande definities van corruptie te veel gericht zijn op afzonderlijke personen en concrete transacties, zoals omkoping, terwijl veel maatschappelijke en politieke misstanden juist ontstaan binnen duurzame netwerken van wederzijdse relaties. In zulke netwerken beschikken leden over sociaal kapitaal in de vorm van vertrouwen, toegang, informatie en invloed. Wanneer de loyaliteit aan het netwerk en de belangen van de eigen groep belangrijker worden dan bredere maatschappelijke normen of het publieke belang, kan dit sociale kapitaal corrumperen. Netwerkcorruptie ontstaat dan wanneer de structuur en cultuur van een netwerk leiden tot ongepaste beïnvloeding, bevoordeling van *insiders* en uitsluiting van anderen, zonder dat afzonderlijke handelingen noodzakelijkerwijs strafbaar of evident corrupt zijn. Het begrip maakt

⁸ **De Voogd, J., & Cuperus, R.** (2021). *Atlas van afgehaakt Nederland: Over buitenstaanders en gevestigden*. Stichting Kennis Openbaar Bestuur.

⁹ **Parmigiani, A.** (2025). *Campaign Contributions and Legislative Behavior: Evidence from U.S. Congress*. *Journal of Public Economics*, 243.

¹⁰ **Parmigiani, A.** (2025). *Campaign Contributions and Legislative Behavior: Evidence from U.S. Congress*. *Journal of Public Economics*, 243.

¹¹ **Hall, R.L., & Deardorff, A.V.** (2006). *Lobbying as Legislative Subsidy*. *American Political Science Review*, 100(1), 69–84.

¹² **Slingerland, W.** (2018). *Network corruption: When social capital becomes corrupted: Its meaning and significance in corruption and network theory and the consequences for (EU) policy and law* (Doctoral dissertation, Vrije Universiteit Amsterdam). Vrije Universiteit Amsterdam.

daarmee zichtbaar hoe informele relaties, wederdiensten en invloedspatronen kunnen uitgroeien tot een systeem waarin het netwerk als geheel schadelijke effecten heeft voor democratische besluitvorming, goed bestuur en gelijke kansen.

Dit sluit aan bij het gegeven dat politici vaak terughoudend zijn om hun geldschieters en steunbetuigers directe voordelen te geven op basis van hun donaties. Niet alleen omdat een dergelijk *quid pro quo* in veel gevallen illegaal is, maar ook electoraal sterke negatieve effecten kan hebben¹³. Om die reden is het moeilijk om een directe lijn te trekken tussen donaties van bedrijven en rijke individuen enerzijds en het toekennen van overheidscontracten en subsidies voor deze bedrijven en personen anderzijds. In plaats daarvan kiezen beleidsmakers die grote donaties van bedrijven en rijke burgers ontvangen ervoor om hen hiervoor tegemoet te komen door algemene belastingverlagingen voor het bedrijfsleven en deregulering voor bedrijven te steunen nadat zij zijn verkozen¹⁴. Volgens verscheidene studies komt de rekening van deze belastingverlaging en deregulering vervolgens hoofdzakelijk terecht bij kwetsbare burgers in de vorm van bezuinigingen op sociale zekerheid en zorg^{15,16}.

Afsluitend kunnen we stellen dat (netwerk)corruptie en geld in de politiek meer dan enkel een juridisch vraagstuk is van wat wel en niet mag volgens de wet. De literatuur laat zien dat er een corrumperende invloed uitgaat van donaties, netwerken en lobbyactiviteiten die ervoor zorgt dat de invloed van de gemiddelde kiezer op de politiek sterk wordt beperkt. Beleidsvoorkeuren van burgers worden daardoor vaker realiteit als deze samenvallen met die van invloedrijke groepen. Daarmee heeft geld in de politiek en netwerkcorruptie een ondermijnend effect op democratische gelijkheid. Het zorgt ervoor dat politici en beleidsmakers minder oog hebben voor het algemeen belang en sterker gericht zijn op de wensen van een klein, kapitaalkrchtig deel van de bevolking. De belangen van deze groep, en daarmee het stemgedrag van politici, lopen in het bijzonder sterk uit de pas met het algemeen belang wanneer het gaat om thema's zoals bestaanszekerheid, armoedebestrijding, zorg en woningbouw. Onderzoek roept bovendien vragen op in welke mate massa-organisaties zoals vakbonden, belangengroepen en ngo's tegenwicht kunnen bieden aan de belangen van grote bedrijven "namens" de gewone burger¹⁷. Daarbij komt dat bedrijven en kapitaalkrchtigen niet enkel door middel van directe donaties, maar ook in de vorm van kosteloos beleidsadvies,

¹³ **Fellowes, M.C., & Wolf, P.J.** (2004). *Funding Mechanisms and Policy Instruments: How Business Campaign Contributions Influence Congressional Votes*. *Political Research Quarterly*, 57(2), 315–324.

¹⁴ **Fellowes, M.C., & Wolf, P.J.** (2004). *Funding Mechanisms and Policy Instruments: How Business Campaign Contributions Influence Congressional Votes*. *Political Research Quarterly*, 57(2), 315–324.

¹⁵ **Hope, D., & Limberg, J.** (2022). The economic consequences of major tax cuts for the rich. *Socio-Economic Review*, 20(2), 539–559. <https://doi.org/10.1093/ser/mwab061>.

¹⁶ **Romer, C. D., & Romer, D. H.** (2007). *Do tax cuts starve the beast? The effect of tax changes on government spending* (NBER Working Paper No. 13548). National Bureau of Economic Research. <http://www.nber.org/papers/w13548>

¹⁷ **Gilens, M., & Page, B. I.** (2014). *Testing Theories of American Politics*. *Perspectives on Politics*, 12(3), 564–581.

gelijkgestemde politicondersteunen¹⁸. Dit alles wordt versterkt door het feit dat netwerkcorruptie ervoor zorgt dat politici, beleidsmakers, industriëlen en rijke burgers zich isoleren van de belangen en input van gewone kiezers en burgers.

Wie serieus werk wil maken van de bestrijding van corruptie om de democratische rechtsstaat te verdedigen tegen ondermijning en uitholling door geld in de politiek, moet meer doen dan limieten en rapportageverplichtingen instellen voor geldelijke donaties. De Wet op de Politieke Partijen kent nog enkele belangrijke beperkingen. Niet alleen omdat er geen oog is voor de subtielere vormen van netwerkcorruptie en beleidssubsidie door lobbygroepen, maar ook omdat niet alle donatiestromen door de nieuwe wet afgedekt en gecontroleerd worden. Op basis van bovenstaande probleemschets van netwerkcorruptie en geld in de politiek, zullen in de volgende hoofdstukken concrete voorstellen worden gedaan om de Wpp op die aspecten aan te scherpen.

4. Aanscherping I - Businessclubs en netwerkcorruptie

De Wet op de Politieke Partijen (Wpp) en haar memorie van toelichting benadrukken dat het belangrijk is om (de schijn van) belangenverstremgeling en politieke corruptie te voorkomen. De wet is echter onvolledig voor het aanpakken van één van de meest zichtbare voorbeelden hiervan: businessclubs van politieke partijen. Via deze netwerken kunnen ondernemers, in veel gevallen tegen betaling, in contact komen met politici om hun belangen, standpunten en speerpunten onder de aandacht te brengen^{19,20}.

Niet iedere politieke partij in Nederland heeft een dergelijke businessclub en per partij zijn ze ook verschillend qua opzet. Sommigen, zoals de ondernemersclubs van het CDA, ChristenUnie, SGP en D66, moedigen mensen aan om lid te worden en contributie te betalen^{21,22}. Je bent als ondernemer het voordeligst uit bij D66 voor 66 EURO per jaar. Bij de ChristenUnie en SGP zijn er zelfs verschillende contributieniveaus mogelijk van respectievelijk 500 tot 750 EURO per jaar en 150 tot 750 EURO per jaar. Bij de CU is deze differentiatie gekoppeld aan de omvang

¹⁸ Hall, R.L., & Deardorff, A.V. (2006). *Lobbying as Legislative Subsidy*. American Political Science Review, 100(1), 69–84.

¹⁹ De Telegraaf. (2019). *Politieke partijen open voor schimmige donaties*. <https://www.telegraaf.nl/binnenland/politieke-partijen-open-voor-schimmige-donaties/64585963.html>

²⁰ l'Ami D., & Wijnen, J. (2020). *CDA Business Club: tegen betaling aanschuiven bij politici*. Follow the Money. <https://www.ftm.nl/artikelen/cda-business-club-aanschuiven?share=752nePeb6QFO3pNTA0jZTyCwsDqPk02lh4B9DiaCNEqksMwC%2FKhHzeAnk8%2Bc4Q%3D>

²¹ SGP. (z.d.). *Ondernemersplatform*. Geraadpleegd op 19 juni 2026, van <https://lidworden.sgp.nl/ondernemersplatform>

²² D66. (z.d.). *Ondernemersnetwerk*. Geraadpleegd op 19 juni 2026, van <https://d66.nl/ondernemersnetwerk/>

van het bedrijf²³. Bij JA21 is informatie beschikbaar over een evenement georganiseerd voor ondernemers door de businessclub, maar ontbreekt verdere toelichting²⁴. Bij de VVD is de 'Stichting Ivo Opstelten Foundation' te vinden die zich richt op fondsenwerving. Het is bij de Ivo Opstelten Foundation verder niet duidelijk of lidmaatschap mogelijk is en welke activiteiten ontplooid worden²⁵.

De CDA Businessclub verdient in afzonderlijke aandacht vanwege eerdere media-aandacht en de historie van de partij op het gebied van integriteitskwesaties^{26,27}. Daarnaast is het lidmaatschapsgeld bij de CDA businessclub het hoogst.²⁸ Op de website van de businessclub wordt uitgebreid de opzet van de organisatie uiteengezet. Uit de toelichting wordt duidelijk dat het doel van de CDA businessclub tweeledig is: a) het werven van fondsen voor de partij en b) het in contact brengen van ondernemers met Kamerleden en ministers om hun belangen 'face-to-face' te bepleiten. De businessclubs en ondernemersnetwerken van D66 en de ChristenUnie gebruiken gelijksoortige bewoordingen, maar bij de CDA businessclub is de formulering het meest expliciet en gaat het om de hoogste bijdragen voor het lidmaatschap om van deze 'voordelen van het lidmaatschap' gebruik te maken. Het faciliteren van direct contact tussen kapitaalkrachtige burgers en beleidsmakers om persoonlijk hun belangen te bepleiten sluit aan bij de door Slingerland (2018) geformuleerde definitie van netwerkcorruptie.

De Wpp, alsook de huidige Wet financiering politieke partijen, heeft regelgeving in zich om meer zicht te krijgen op de geldstromen die voortvloeien uit organisaties zoals businessclubs. Zij vallen onder de categorie 'neveninstellingen' die enkel of hoofdzakelijk bestaan ten faveure van de partij. Bij giften van meer dan 1000 EURO moet een register bijgehouden worden voor het financiële verslag. Uitsluitend het lidmaatschap van de CDA Businessclub komt al boven dit bedrag uit. Daarnaast moet van giften van meer dan 250 EURO wel een register bij worden gehouden, maar dit is geen onderdeel van het financiële verslag. Daarnaast worden donaties aan de neveninstellingen opgeteld bij donaties aan de partij en individuele kandidaten en mogen deze niet hoger zijn dan een cumulatief bedrag van 100.000

²³ **ChristenUnie.** (z.d.). *Ondernemersplatform*. Geraadpleegd op 19 juni 2026, van <https://www.christenunie.nl/ondernemersplatform>

²⁴ **JA21 - Het Juiste Antwoord.** (2025). *Heeft u genoeg van politieke keuzes die ondernemen moeilijk maken?* [LinkedIn post]. JA21 - Het Juiste Antwoord. <https://www.linkedin.com/posts/heeft-u-genough-van-politieke-keuzes-die-ondernemen-shar-e-7360673187434512387-0SUH/>

²⁵ **VVD.** (z.d.). *Ivo Opstelten Foundation*. Geraadpleegd op 19 juni 2026, van <https://www.vvd.nl/ivo-opstelten-foundation/>

²⁶ **CDA.** (z.d.). *CDA Business Club*. Geraadpleegd op 19 juni 2026, van <https://www.cda.nl/cda-business-club/>

²⁷ **Follow the Money.** (2025). *CDA'ers opvallend vaak in de fout, laat de Politieke Integriteitsindex zien*. Follow the Money. <https://www.ftm.nl/artikelen/cda-ers-opvallend-vaak-in-de-fout-blijkt-uit-de-politieke-integriteitsindex-2024>

²⁸ **CDA Business Club.** (z.d.). *Over ons*. Geraadpleegd op 19 juni 2026, van <https://cdabusinessclub.nl/over-ons/>

EURO per jaar. Bij donaties van bedrijven moet uitgezocht worden wie de feitelijke leidinggevende is om deze donatie limieten te handhaven.

Los van de vraag of deze bedragen (te) hoog zijn, kent de Wpp enkele lacunes voor het fatsoenlijk in kaart brengen van deze donatie-stromen van grote ondernemers en donateurs. Deze lacunes bestaan reeds voordat een partij goed en wel begonnen is. Zo hoeven donaties voorafgaand aan de registratie bij de Kiesraad niet openbaar te worden gemaakt. Vervolgens hoeven partijen in hun financiële verantwoording niet te rapporteren over hoeveel geld er vanuit de businessclub jaarlijks aan de partij wordt overgemaakt. Hierdoor blijft de daadwerkelijke afhankelijkheid van deze donaties onzichtbaar. Daarbovenop is het onduidelijk hoe om moet worden gegaan met gelden die binnenkomen als tegenprestatie/betaling voor een evenement vanuit de businessclub. Zo organiseert de CDA businessclub diners en netwerkbijeenkomsten voor ondernemers en politici waar deelnemers betalen voor deelname en het diner. Het is moeilijk vast te stellen wat het feitelijke prijsverschil is tussen de marktwaarde van het diner en de toegangskaarten. Dit verschil wordt door de Wpp aangemerkt als 'gift' en zou dus geregistreerd moeten worden. In de memorie van toelichting van de Wet op de politieke partijen wordt de verantwoordelijkheid voor het vaststellen van dit prijsverschil en de hoogte van deze giften neergelegd bij de politieke partijen en businessclubs zelf.

De Wet op de politieke partijen is hoofdzakelijk gericht op de invloed van geld in de politiek. Waar geen expliciete aandacht aan wordt besteed, zijn de mechanismen van lobby, kopen van toegang tot politici en de daaruit voortvloeiende netwerkcorruptie. Onderzoek laat zien dat lobbyisten en belangenbehartigers van bedrijven en kapitaalkrachtigen niet enkel met geld, maar juist ook met informatie en kant-en-klare beleidsvoorstellen grote invloed uitoefenen op de politiek²⁹. Daarnaast faciliteren businessclubs expliciet de vorming van contacten en netwerken die kunnen bijdragen aan, en kenmerkend zijn voor, netwerkcorruptie.³⁰ Hierdoor kunnen de belangen van burgers die niet de middelen hebben om honderden of duizenden euro's neer te tellen om de problemen in de huursector of zorg met beleidsmakers te bespreken uit het oog verdwijnen. Dit maakt dat de nieuwe wet beperkt zicht heeft op deze vormen van politieke corruptie.

Voorgestelde aanscherpingen

Om de risico's van (netwerk)corruptie en geld in de politiek te beperken moet worden ingezet op meer transparantie rondom geldstromen richting politieke partijen vanuit bedrijven en rijke burgers. Transparantie en de schijn van belangenverstremgeling zijn namelijk effectieve middelen gebleken om politici te ontmoedigen in hun beleidswerk actiever op te komen voor de

²⁹ Hall, R.L., & Deardorff, A.V. (2006). *Lobbying as Legislative Subsidy*. *American Political Science Review*, 100(1), 69–84.

³⁰ Slingerland, W. (2018). *Network corruption: When social capital becomes corrupted: Its meaning and significance in corruption and network theory and the consequences for (EU) policy and law* (Doctoral dissertation, Vrije Universiteit Amsterdam). Vrije Universiteit Amsterdam.

belangen van hun donateurs versus die van alle burgers³¹. Daarom zou de Wet op de politieke partijen als volgt kunnen worden aangescherpt:

- Laat de registratie- en rapportageplicht van giften onder de Wpp beginnen met de registratie van de vereniging of stichting bij de Kamer van Koophandel in plaats van het moment van registratie bij de Kiesraad van de partijnaam. Dit vergroot de zichtbaarheid van invloed van grote donoren op de oprichting en verkiezingsdeelname van nieuwe partijen.
- Hef het onderscheid op tussen donaties vanaf 250 EURO (die niet openbaar worden gemaakt) en donaties vanaf 1000 EURO (die wel openbaar worden gemaakt).
- Schrap Artikel 17, lid 3a waar staat dat giften/afdrachten van neveninstellingen (zoals businessclubs) niet geregistreerd hoeven te worden. Via deze weg wordt inzichtelijk in welke mate politieke partijen afhankelijk zijn van donaties van bedrijven via hun businessclubs.
- Schrap Artikel 22 en Artikel 23, die ruimte bieden voor donaties vanuit bedrijven, verenigingen en stichtingen. In lijn met het verbod op anonieme donaties (Artikel 25) moet worden onderkend dat donaties vanuit deze organisaties en de precieze geldstromen te makkelijk gemaskeerd kunnen worden.
- Voorkom de 'diner-route' die de CDA businessclub hanteert en bepaal dat iedere bijdrage aan een partij en neveninstellingen, zelfs als daar een tegenprestatie tegenover staat in de vorm van een diner of seminar, geregistreerd en openbaar gemaakt moet worden als het de grens van 250 EURO overschrijdt.
- Neem een bepaling in de Wpp op voor een registratieplicht van aanwezigen bij netwerkevents, diners en lobbybijeenkomsten, zoals diners van businessclubs. Deze hoeven met het oog op de privacy niet direct openbaar gemaakt te worden, maar kunnen dienen voor onderzoek naar netwerkcorruptie op een later moment.
- Pas de bovenstaande voorstellen ook toe op de overeenkomstige artikelen en bepalingen in de Wpp over 'decentrale politieke partijen' om ook op decentraal niveau (netwerk)corruptie en het corrumperende effect van geld in de politiek te bestrijden.

5. Aanscherping II - Politieke actiegroepen

De Wet op de politieke partijen is hoofdzakelijk gericht op het voorkomen van corruptie, belangenverstrengeling en ondermijning van de democratische rechtsstaat door politieke partijen. In de literatuur en praktijk rondom de aanpak van (netwerk)corruptie en geld in de

³¹ Neustadt, A. (1990). *Interest-Group PACsmanship: An Analysis of Campaign Contributions, Issue Visibility, and Legislative Impact*. *Social Forces*, 69(2), 549–564.

politiek wordt daarmee een belangrijk fenomeen buiten beschouwing gelaten: *Political Action Committees (PACs)*³².

Deze fondsenwervings-, lobby- en marketingorganisaties vormen inmiddels een vast onderdeel van de Amerikaanse politiek, maar lijken sinds een aantal jaar ook in Nederland hun intrede te doen. De *Congressional Research Service (2024)*, het onderzoeksinstituut van het Amerikaans parlement, omschrijft PACs en Super-PACs als organisaties die fondsen werven om zo kandidaten en beleidsdoelen te steunen die in lijn zijn met de doelen van de PAC. In het geval van PACs wordt dat gedaan door directe donaties aan kandidaten en campagnes en door middel van zelfstandige uitgaven aan onderzoek, beleidsformulering en reclame-uitingen rondom verkiezingen. Super-PACs laten directe donaties achterwege en focussen zich expliciet op financiering voor het schrijven van beleidsstukken en het inkopen van reclame uitingen om kiezers in de aanloop naar verkiezingen te beïnvloeden.

Deze (Super-)PACs zijn gehouden aan wettelijke maxima voor directe financiële bijdragen aan kandidaten en campagnes. Dit is vergelijkbaar met de maximumbedragen die stichtingen en verenigingen over mogen maken aan politieke partijen en hun neveninstellingen op basis van de Wet op de politieke partij en de huidige Wfpp. Het staat Super-PACs echter vrij om onbeperkte financiële middelen in beleidswerk en reclame te steken, mits zij hierover geen directe coördinatie met kandidaten of campagnes hebben. Dit stelt deze lobbyclubs, die geen openheid hoeven te geven over hun donateurs, in staat om gigantische bedragen te investeren om verkiezingen te beïnvloeden en politici te voorzien van beleidsvoorstellen³³ in lijn met de doelen van het (Super-)PAC en hun donateurs. Dit alles vindt grotendeels plaats buiten het zicht van de kiezer. Een verbod op directe coördinatie of overleg met kandidaten of politieke partijen, zoals in de Amerikaanse wet, is niet terug te vinden in de Wet op de politieke partijen, ondanks het gestelde doel om belangenverstremming te voorkomen. Ook in Nederland doen deze politieke actiegroepen hun intrede. Bij de laatste verkiezingen voor de Tweede Kamerverkiezingen zagen we twee groepen die illustratief zijn voor deze ontwikkeling: 'Stem voor Stabiliteit' en 'Voor Ons Nederland'.

Tijdens de campagne voor de Tweede Kamerverkiezingen van 2025 voerde de groep 'Stem voor Stabiliteit' campagne voor een kabinet van 'partijen die wel constructief samenwerken' en de groep ontmoedigde mensen om te stemmen op de PVV van Geert Wilders³⁴. Het doel van de groep was een middenkabinet bestaande uit VVD, D66 en CDA, zonder deelname van partijen zoals de PVV en GroenLinks-PvdA³⁵. Hiervoor voerde de groep campagne met video's, digitale uitingen en mediaoptredens van mensen die de opzet van de

³² **Congressional Research Service.** (2024). *PACs and Super PACs in Federal Election Campaigns: Legal Framework.* IN FOCUS.

³³ **Neustadt, A.** (1990). *Interest-Group PACsmanship: An Analysis of Campaign Contributions, Issue Visibility, and Legislative Impact.* *Social Forces*, 69(2), 549–564.

³⁴ **Stem voor Stabiliteit.** (z.d.). *Stem voor Stabiliteit.* Geraadpleegd op 19 juni 2026, van <https://stemvoorstabiliteit.com/>

³⁵ **Van den Dool, P., & Derix, S.** (2025). *Een club van ondernemers gaat campagne voeren voor een kabinet van VVD, CDA en D66 – dus zonder PVV of GroenLinks-PvdA.* NRC. <https://www.nrc.nl/nieuws/2025/07/11/een-club-van-ondernemers-gaat-campagne-voeren-voor-een-kabinet-van-vvd-cda-en-d66-dus-zonder-pvv-of-groenlinks-pvda-a4900031>

groep steunden. Stem voor Stabiliteit werd opgericht en hoofdzakelijk gefinancierd door een groep rijke ondernemers in de mediawereld³⁶. De boodschap van Stem voor Stabiliteit sloeg aan. Voorafgaand aan de verkiezingen maakte CDA-lijsttrekker Henri Bontenbal meermaals duidelijk dat een stem op de PVV nutteloos was³⁷. Daarnaast werd door de opstelling van de VVD na de verkiezingen GroenLinks-PvdA buiten de coalitie gehouden³⁸. Uiteindelijk trad een kabinet aan, Jetten I van D66, VVD en CDA, dat grotendeels overeenkwam met de door 'Stem voor Stabiliteit' bepleitte coalitie. De stichting heeft sinds de verkiezingen geen nieuwe activiteiten meer ontplooid en lijkt nu inactief te zijn.

Tijdens diezelfde campagne voor de Tweede Kamer lanceerde voormalig VVD-fractievoorzitter Klaas Dijkhoff de stichting 'Voor Ons Nederland'. VON presenteerde zich als stichting voor 'de milde meerderheid' en tegen het populisme. De groep, die grotendeels bestond uit voormalige campagnestrategen en medewerkers van de VVD³⁹, ontplooid verschillende betaalde advertencampagnes en startte een petitie om invloed uit te oefenen op de verkiezingsuitslag. Zo betaalde VON voor een groot aantal online advertenties over het 'herkennen van populistische trucs' met als doel burgers te informeren over hoe zij de argumenten van vermeende populistische partijen geen invloed op hun stemgedrag moesten laten hebben⁴⁰. De grootste campagne van VON was echter gericht op een petitie voor een woonakkoord tussen de 'vier grootste democratische partijen'⁴¹. Hiervoor werden door VON online advertenties ingekocht, een woonmanifestatie georganiseerd met vertegenwoordigers van VVD, D66, CDA en GroenLinks-PvdA en een manifest met daarin voorstellen om woningbouw te bevorderen. Omdat dit manifest een schoolvoorbeeld is van 'beleidssubsidie'⁴² is het goed om hierbij in een aparte casestudy kort stil te staan:

³⁶ **Van Turenout, E.** (2025). *Stem voor stabiliteit of voor de 1%*. Joop (BNNVARA).

³⁷ **Oostrom, C.** (2025). *Bontenbal waarschuwt PVV-stemmers: 'Wie op Wilders stemt, staat straks in de kou'*. Metro.
<https://www.metronieuws.nl/in-het-nieuws/binnenland/2025/10/bontenbal-waarschuwt-pvv-stemmers/>

³⁸ **Van Haersma Buma, S.** (2025). *Eindverslag informateur* (Kamerstukken II 2025/26, 36 848). Tweede Kamer der Staten-Generaal.

³⁹ **NPO Radio 1.** (2025, 24 juni). *Voor Ons Nederland wordt getypeerd als een VVD in gewetensnood*.
<https://www.nporadio1.nl/nieuws/politiek/53852b26-c747-44e7-86c3-3c1674423c70/voor-ons-nederland-wordt-getypeerd-als-een-vvd-in-gewetensnood>

⁴⁰ **Voor Ons Nederland** (z.d.). *Nederland wil*. Geraadpleegd op 19 juni 2026, van
<https://www.nederlandwil.nl/>

⁴¹ **Voor Ons Nederland** (z.d.). *Nederland wil wonen*. Geraadpleegd op 19 juni 2026, van
<https://www.nederlandwilwonen.nl/>

⁴² **Hall, R.L., & Deardorff, A.V.** (2006). *Lobbying as Legislative Subsidy*. *American Political Science Review*, 100(1), 69–84.

Casestudy: Voor Ons Nederland - campagne 'Nederland wil wonen'

Een van de campagne-uitingen van Voor Ons Nederland (VON) was het manifest *Nederland wil wonen*⁴³, dat in aanloop naar de recentste Tweede Kamerverkiezingen werd gepresenteerd als oproep voor een breed woonakkoord. Het manifest, opgesteld door een groep hoogleraren en andere deskundigen, presenteert zich als een technocratische analyse van de woningmarkt en bevat voorstellen die volgens de auteurs noodzakelijk zijn om de woningbouwproductie te verhogen en het woningtekort terug te dringen. Het document biedt inzicht in de beleidsvoorkeuren van het ondernemersnetwerk rond VON.

Opvallend is dat verschillende aanbevelingen primair gericht zijn op het verbeteren van de investeringsvoorwaarden voor particuliere en institutionele beleggers. Zo pleit het manifest voor een verlaging van de overdrachtsbelasting voor beleggers en voor een geleidelijke vervanging van de Wet betaalbare huur door een systeem van vergelijkingshuren naar Duits voorbeeld. Beide maatregelen zijn erop gericht de rendementsperspectieven van investeerders te verbeteren, terwijl zij tegelijkertijd kunnen leiden tot minder bescherming tegen stijgende huren voor huurders. Ook wordt het huurbeleid nadrukkelijk losgekoppeld van armoedebeleid. Volgens de auteurs dient inkomensondersteuning via belastingen en toeslagen plaats te vinden en niet via regulering van huren. Daarmee wordt expliciet afstand genomen van het uitgangspunt dat de woningmarkt mede een instrument kan zijn om betaalbaarheid voor lagere inkomensgroepen te waarborgen.

Daarnaast bevat het manifest kritiek op overheidsmaatregelen die de opbrengsten van verhuur beperken. Huurbevrozingen worden omschreven als voorbeelden van onvoorspelbaar en schadelijk overheidsbeleid, terwijl wordt voorgesteld huurverhogingen in de corporatiesector structureel aan de inflatie te koppelen. Voor huurders kan dit betekenen dat woonlasten automatisch meestijgen met het algemene prijspeil, ongeacht de ontwikkeling van hun inkomen. Verder wordt voorgesteld de toegang tot sociale huurwoningen te verruimen voor huishoudens met hogere inkomens, onder meer door inkomensgrenzen afhankelijk te maken van huishoudgrootte. Hoewel dit de positie van bepaalde middeninkomens kan versterken, kan het tegelijkertijd de concurrentie om schaarse sociale huurwoningen voor lagere inkomensgroepen vergroten.

In samenhang bezien suggereert het manifest dat de voorgestelde oplossingen voor de woningmarkt sterk zijn gebaseerd op het versterken van marktprikkels en investeringsrendementen. Het manifest gaat uit van de veronderstelling dat een aantrekkelijker investeringsklimaat zal leiden tot meer woningbouw en uiteindelijk tot betere uitkomsten voor alle woningzoekenden. Tegelijkertijd kunnen de voorgestelde maatregelen ertoe leiden dat een groter deel van de risico's en kosten bij huurders komt te liggen en verminderen zij de nadruk op directe bescherming van huishoudens met lagere inkomens. Daarmee sluit het manifest inhoudelijk aan bij een beleidsvisie die traditioneel wordt geassocieerd met de economische koers van de VVD: het stimuleren van private investeringen en marktwerking als primaire route naar maatschappelijke oplossingen, ook wanneer dit gepaard gaat met een beperking van regulering en bescherming voor financieel kwetsbare groepen.

⁴³ **Boelhouwer, P., Rouwendal, J., Uitzetter, D., & De Zeeuw, F. (2025).** *Aanpakken van het woningtekort in de nieuwe kabinetsperiode: recept en ingrediënten voor langjarig succes.* Voor Ons Nederland.

Hoewel minder expliciet dan Stem voor Stabiliteit, voerde VON campagne voor een aantal politieke partijen die zij herhaaldelijk aanmerkte als 'de vier grootste democratische partijen'. De communicatie van VON was sterk gericht op het vergroten van steun voor deze partijen om Nederland verder te helpen. Net als Stem voor Stabiliteit ontving ook Voor Ons Nederland substantiële steun vanuit het bedrijfsleven. Onder de financiers bevond zich uitzendbureau OTTO Workforce, een bedrijf dat in de mediaberichtgeving onderwerp is geweest van discussie over gebrekkige arbeidsomstandigheden.⁴⁴ De eigenaar van dit bedrijf was eerder bekend als donateur van de VVD⁴⁶. Door VON is aangegeven dat de bijdrage van OTTO Workforce inmiddels geen substantieel deel meer uitmaakt van haar fondsen. Als onderdeel van dit onderzoek is bij Voor Ons Nederland navraag gedaan naar de samenstelling van hun donateursbestand. VON heeft hierop afwijzend gereageerd met de mededeling dat zij niet onder de Wet financiering politieke partijen valt. Vanwege de juridische status van VON is het niet mogelijk om via de Wet open overheid inzicht te krijgen in haar financiën en de samenstelling van het donateursbestand.

In de Verenigde Staten geven PACs zeer grote bedragen uit aan politieke communicatie, beleidsadvies, advertenties en media-optredens van prominenten. Deze manier van werken lijkt nu ook in Nederland op te komen. Daarmee doemen nieuwe vehikels voor (net)werkcorruptie en de corrumperende effecten van geld in de politiek op waar de Nederlandse wetgeving niet op is toegerust.

Geadviseerde aanscherping

Het is wenselijk om in een vroeg stadium van deze ontwikkeling passende maatregelen te nemen. In het bijzonder omdat de invloed van deze politieke actiegroepen moeilijker te meten is dan bij directe donaties. Vanuit het perspectief van politieke financiering zou gesteld kunnen worden dat advertenties van derden zoals Stem voor Stabiliteit en Voor Ons Nederland gezien kunnen worden als 'giften in natura'. Deze zijn gemaximeerd door de Wet op de politieke partijen. Dit is met de huidige formulering van de wet en de memorie van toelichting nog onvoldoende uitgewerkt en daarom zou het goed zijn dit, en ook andere anti-corruptie maatregelen, duidelijker vast te leggen op de volgende wijze:

- Breid de begrippenlijst van de Wpp uit met '*Politieke actiegroep*: een rechtsvorm die niet is verbonden aan een politieke partij en die gericht is op de beïnvloeding van het

⁴⁴ **Schram, P.** (2025). *Arbeidsmigrant Kevin wint rechtszaak en mag in huis blijven wonen: Hoe dat grote gevolgen kan hebben voor honderdduizenden andere migranten in Nederland.* EenVandaag. <https://eenvandaag.avrotros.nl/artikelen/arbeidsmigrant-kevin-wint-rechtszaak-en-mag-in-huis-blijven-wonen-hoe-dat-grote-gevolgen-kan-hebben-voor-honderdduizenden-andere-migrant-en-in-nederland-161507>

⁴⁵ **Redactie FlexNieuws.** (2026). *OTTO verliest rechtszaak over privacyschendingen in verhuurde woonruimte arbeidsmigrant.* FlexNieuws. <https://www.flexnieuws.nl/2026/05/otto-verliest-rechtszaak-over-privacyschendingen-in-verhuurde-woonruimte-arbeidsmigrant/>

⁴⁶ **Van Turenout, E.** (2025). *Stem voor stabiliteit of voor de 1%.* Joop (BNNVARA).

stemgedrag van kiezers en/of de opstelling van politieke partijen door middel van fondsenwerving, advertentie-inkoop, media-uitingen en beleidsadvies'.

- Verklaar de bepalingen die gaan over de registratie en openbaarmaking van giften van toepassing op politieke actiegroepen. Voeg daarnaast een bepaling toe, naar voorbeeld van het Amerikaanse beleid rondom (Super-)PACs, die directe coördinatie tussen politieke partijen en politieke actiegroepen verbiedt.
- Zet een aparte openbare database op waar eenieder toegang heeft tot de advertentie-uitgaven en (beleids)publicaties van politieke actiegroepen om zo de mate van beïnvloeding door deze groepen inzichtelijk te maken.
- Verduidelijk dat uitgaven aan advertenties ten gunste van bepaalde politieke partijen, gedaan door politieke actiegroepen, aangemerkt moeten worden als 'giften in natura' en zodoende meetellen voor het maximum aan giften die één persoon/organisatie mag doen aan politieke partijen.

6. Aanscherping III - Handhaving, sancties en partijverboden

Zoals voor alle wet- en regelgeving geldt, staat of valt de effectiviteit van regels met de wijze waarop ze worden gehandhaafd. De overgang van de Wfpp naar de Wpp kenmerkt zich door een verschuiving weg van ministeriële verantwoordelijkheid. Onder de huidige wetgeving ligt het toezicht op de partijfinanciën nog bij de Minister van BZK, die bij het opleggen van financiële sancties wordt geadviseerd door de Commissie toezicht financiën politieke partijen (Ctfpp). In de nieuwe wet wordt de Ctfpp opgeheven en vervangen door de Nederlandse autoriteit politieke partijen (Napp), die als zelfstandig bestuursorgaan gaat functioneren. Waar de Ctfpp slechts een adviserende rol speelde voor de minister, krijgt de Napp zelfstandige bevoegdheden, zoals het controleren van financiële verslagen, het handhaven van de giftenmaxima en het verstrekken van subsidies. Om overtredingen in de partijfinanciering daadwerkelijk af te dwingen, mag de Napp een last onder dwangsom of een bestuurlijke boete opleggen.

Deze financiële sancties zijn hoofdzakelijk van toepassing op politieke partijen. Zo kunnen boetes opgelegd worden aan partijen en individuele kandidaten die de donatieregels overtreden. Daarnaast kan via bestuurlijke boetes openbaarmaking worden afgedwongen. Voor donateurs zijn de gevolgen van overtredingen aanzienlijk beperkter. Wanneer een donatie niet aan de regels of maximale bedragen van de Wpp voldoet, dient deze te worden teruggestort aan de donateur. Daarmee komt de sanctiedruk uitsluitend bij politieke partijen te liggen. Het zou raadzaam zijn om ook een prijskaartje te hangen aan het overtreden van de regels ten aanzien van giften voor de geldschieters zelf. Op zijn minst zouden de onrechtmatige donaties aan de Staat kunnen vervallen om zodoende ook donateurs die herhaaldelijk in de fout gaan te raken op het punt waarmee zij hun macht uit proberen te oefenen, namelijk hun kapitaal.

De Wpp introduceert daarnaast de mogelijkheid voor een partijverbod. Een partij kan alleen worden verboden wanneer haar doelstellingen of activiteiten een ernstige bedreiging vormen voor de democratische rechtsstaat. Alleen de procureur-generaal bij de Hoge Raad kan een verzoek indienen, waarna de Hoge Raad hierover definitief beslist. Bij een verbod wordt de partij uit het kiesregister geschrapt, worden verdere partijactiviteiten strafbaar en vervalt het resterende partijvermogen aan de Staat.

Deze beide wijzigingen vormen een verbetering ten opzichte van de Wfpp waar het gaat om instrumentarium en slagkracht om op te treden tegen de ondermijning van het

democratische proces door geld in de politiek. Ondanks deze toevoegingen blijft de Wpp in gebreke om de uitwassen van (netwerk)corruptie te bestrijden. Dit betreft in de eerste plaats de blijvende politieke bemoeienis en samenstelling van de Nederlandse autoriteit politieke partijen. De leden van de Napp worden benoemd door de ministerraad op voordracht van de Minister van Binnenlandse Zaken. Daarmee blijft er een institutionele relatie bestaan tussen de selectie en benoeming van de leden van de autoriteit en de politici en bestuurders die zij zouden moeten controleren. Een constructie die eerder tot kritiek leidde^{47,48}. Daarnaast blijft een ander kritiekpunt in stand; de leden van de Napp kunnen nog steeds oud-politici zijn, zoals ook nu het geval is voor twee van de drie leden van de Ctfpp⁴⁹. Hierdoor blijft het risico bestaan dat informele netwerken invloed kunnen uitoefenen op het functioneren van de toezichthouder. Bij de benoeming van de leden van de Ctfpp is zelfs expliciet gezocht naar oud-politici⁵⁰. De Wpp verbiedt dit, maar een functie als bestuurder van een politieke partij of een neveninstelling van een partij is niet expliciet onverenigbaar. Het is daarnaast niet expliciet verboden om lid te zijn van de Napp en tegelijkertijd verbonden te zijn aan een organisatie of bedrijf dat geld heeft gedoneerd aan een politieke partij. Het aangevoerde argument in de memorie van toelichting van de Wpp is dat dit de groep potentiële sollicitanten voor de Napp te veel zou beperken.

Naast deze personele eigenaardigheden rondom de leden van de Napp blijft de rol van het ministerie van BZK en de ministerraad bij de benoeming van leden vragen oproepen. Juist ook omdat we weten dat bewindslieden maar al te graag optreden als visitekaartje voor neveninstellingen van politieke partijen om fondsen te werven⁵¹. Daarnaast worden er aan het lidmaatschap van de Napp geen voorwaarden gesteld ten aanzien van expertise op het gebied van fraude- en corruptiebestrijding terwijl deze kwaliteiten wel wenselijk zijn. De rol van geld in de politiek en netwerkcorruptie gaat verder dan het controleren van de financiële administratie

⁴⁷ **NOS.** (2026). *Commissie wil onderzoek betalingen BBB, BBB-minister vindt dat niet nodig*. NOS. <https://nos.nl/artikel/2602849-commissie-wil-onderzoek-betalingen-bbb-bbb-minister-vindt-dat-niet-nodig>

⁴⁸ **Group of States against Corruption (GRECO).** (2025). *Fifth evaluation round: Preventing corruption and promoting integrity in central governments (top executive functions) and law enforcement agencies - Addendum to the second compliance report: Netherlands (GrecoRC59)*. Council of Europe.

⁴⁹ **I'Ami, D.** (2022). *Toezichthouder partijfinanciën: 'Geld is te belangrijk geworden in de politiek'*. Follow the Money. <https://www.ftm.nl/artikelen/interview-toezichthouder-ed-anker-geld-te-belangrijk-politiek>

⁵⁰ **I'Ami, D.** (2022). *Toezichthouder partijfinanciën: 'Geld is te belangrijk geworden in de politiek'*. Follow the Money. <https://www.ftm.nl/artikelen/interview-toezichthouder-ed-anker-geld-te-belangrijk-politiek>

⁵¹ Botje, H. E., Wijnen, J., & I'Ami, D. (2021, 20 februari). *Slechts voor genodigden, liefst anoniem: fondsenwerving bij de VVD*. Follow the Money. <https://www.ftm.nl/artikelen/partijfinanciering-verkiezingskas-vvd>

en het registreren van donateurs. In veel gevallen is immers geen sprake van een directe transactie, maar van minder zichtbare tegenprestaties in ruil voor donaties⁵²⁵³.

We beschikken in Nederland over een organisatie die specifiek is toegerust op corruptie-bestrijding: de Fiscale Inlichtingen- en OpsporingsDienst (FIOD). De FIOD is de bijzondere opsporingsdienst van het ministerie van Financiën die verantwoordelijk is voor de opsporing van ernstige fiscale, financiële en economische criminaliteit. De dienst onderzoekt onder meer belastingfraude, witwassen, corruptie, faillissementsfraude en terrorismefinanciering en voert strafrechtelijke onderzoeken uit onder gezag van het Openbaar Ministerie. De werkwijze en doelstelling van de FIOD sluiten beter aan bij de inzet van de Wet op de politieke partijen, waar het gaat om de bestrijding van politieke corruptie. Vanuit dit perspectief zou kunnen worden overwogen om de Napp onder te brengen bij de FIOD om zodoende optimaal gebruik te maken van de expertise en werkwijze van deze gespecialiseerde corruptiebestrijders.

Naast de regelgeving rondom donaties en subsidies voor politieke partijen bevat de Wet op de politieke partijen nog een belangrijke toevoeging die volledig nieuw is ten opzichte van de Wfpp: het partijverbod. Zoals hierboven uiteengezet, kan het partijverbod worden ingezet om politieke partijen (en hun neveninstellingen) te ontbinden wanneer zij erop gericht zijn de democratische rechtsstaat te ondermijnen. De Raad van State zet nu al vraagtekens bij de uitvoerbaarheid van deze bepalingen, maar deze discussie valt buiten de reikwijdte van dit rapport⁵⁴. Het is echter wel relevant om de gedachte achter de mogelijkheid tot een partijverbod naast de ondermijning van de democratie door (netwerk)corruptie te leggen.

De Wpp stelt dat een partij verboden kan worden wanneer haar doelstellingen of werkwijze een concreet gevaar zijn voor de kernonderdelen van de democratische rechtsstaat. Hieronder vallen periodieke, vrije en geheime verkiezingen, democratische besluitvorming, grondrechten, scheiding der machten en onafhankelijke rechtspraak. Zeker het begrip 'democratische besluitvorming' staat op gespannen voet met de ondermijning door geld in de politiek en netwerkcorruptie. Zoals in hoofdstuk drie is besproken, kan de invloed van geld in de politiek ertoe leiden dat politici niet langer opkomen voor het algemeen belang, maar dat zij zich laten leiden door de belangen en voorkeuren van kapitaalkrachtige burgers en grote bedrijven. Onderzoek suggereert dat de beleidsvoorkeuren van de gemiddelde kiezer veel minder invloed hebben op de uitkomsten dan de beleidsvoorkeuren van grote bedrijven⁵⁵. Daarnaast blijkt dat de neveninstellingen van politieke partijen die zich richten op fondsenwerving specifiek bedoeld zijn om contact, overleg en belangenbehartiging voor grote bedrijven en ondernemers te

⁵² **Fellowes, M.C., & Wolf, P.J.** (2004). *Funding Mechanisms and Policy Instruments: How Business Campaign Contributions Influence Congressional Votes*. *Political Research Quarterly*, 57(2), 315–324.

⁵³ **Neustadt, A.** (1990). *Interest-Group PACsmanship: An Analysis of Campaign Contributions, Issue Visibility, and Legislative Impact*. *Social Forces*, 69(2), 549–564.

⁵⁴ **Afdeling advisering van de Raad van State.** (2024, 9 oktober). *Advies W04.24.00070/I* (Kamerstukken II 2024/25, 36 742, nr. 4). Raad van State.

⁵⁵ **Gilens, M., & Page, B. I.** (2014). *Testing Theories of American Politics*. *Perspectives on Politics*, 12(3), 564–581.

faciliteren zonder tussenkomst van verkiezingen⁵⁶⁵⁷⁵⁸. Zodoende zou het gelegitimeerd zijn om ook het stelselmatig overtreden van wet- en regelgeving inzake donaties, (netwerk)corruptie en transparantie aan te merken als 'bedreigend voor de democratische rechtsstaat' en daarmee een legitimatie vormen voor een partijverbod. De invloed van geld in de politiek is dermate corrumperend en ondermijnend dat deze verstreckende maatregel bij herhaalde en opzettelijke overtredingen gerechtvaardigd is.

Geadviseerde aanscherping

De effectiviteit van wetgeving blijkt uit de wijze waarop deze gehandhaafd wordt. De Wet op de politieke partijen is een verbetering ten opzichte van de Wfpp. Er wordt ingezet op meer onafhankelijk toezicht en het weren van de invloed van (oud-)politici uit de handhavingsinstanties zoals de Nederlandse autoriteit politieke partijen. Deze verbeteringen worden echter niet consequent en consistent doorgevoerd waardoor belangrijke kwetsbaarheden blijven bestaan. Om dit te repareren zijn de volgende aanscherpingen noodzakelijk:

- Breid de lijst met onverenigbare functies voor leden van de Nederlandse autoriteit politieke partijen ten minste uit met de volgende functies:
 - Leden, medewerkers en bestuursleden van politieke partijen en hun neveninstellingen (inclusief een afkoelperiode van vijf jaar);
 - Leden, medewerkers en bestuursleden van politieke actiegroepen (inclusief een afkoelperiode van vijf jaar);
 - Beslissingsbevoegde eigenaren, bestuursleden en andere betrokkenen van organisaties en bedrijven die in de laatste vijf jaar gedoneerd hebben aan een politieke partij.
- Leg vast dat donaties en giften die niet aan de regels voldoen niet worden teruggestort naar de donateur, maar door politieke partijen overgemaakt moeten worden naar de Staat.
- Ontkoppel de benoeming van de Napp door haar onderdeel te maken van de FIOD. De Napp wordt daarmee een 'opspringsteam' van de FIOD en kan daarmee een beroep doen op de expertise ten aanzien van corruptiebestrijding.

⁵⁶ **CDA Business Club.** (z.d.). *Over ons*. Geraadpleegd op 19 juni 2026, van <https://cdabusinessclub.nl/over-ons/>

⁵⁷ **l'Ami D., & Wijnen, J.** (2020, 6 juni). *CDA Business Club: tegen betaling aanschuiven bij politici*. Follow the Money. <https://www.ftm.nl/artikelen/cda-business-club-aanschuiven?share=752nePeb6s6QF03pNTA0jZTyCwsDqPk02lh4B9DiaCNEqksMwC%2FKhHzeANk8%2Bc4Q%3D>

⁵⁸ **Botje, H. E., Wijnen, J., & l'Ami, D.** (2021, 20 februari). *Slechts voor genodigden, liefst anoniem: fondsenwerving bij de VVD*. Follow the Money. <https://www.ftm.nl/artikelen/partijfinanciering-verkiezingskas-vvd>

- Ontkoppel het verstrekken van de subsidie aan politieke partijen en haar neveninstellingen van de controle op de correcte besteding van die gelden en het naleven van de regels rondom donaties en giften. Beleg de subsidieverstrekking bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en de handhaving bij de FIOD zoals hierboven geschetst.
- Expliciteer dat het herhaaldelijk overtreden van de regels ten aanzien van donaties en giften een uitingsvorm is van het handelen in weerspraak met de 'kernbegrippen van de democratische rechtsstaat' en dat daarmee een partijverbod voor dergelijke organisaties in beeld kan komen.

7. Conclusie

De Wet op de politieke partijen markeert een belangrijke stap voorwaarts in de bescherming van de Nederlandse democratische rechtsstaat. De introductie van een onafhankelijke toezichthouder, strengere transparantie-eisen en een expliciete regeling voor partijverboden laten zien dat de wetgever erkent dat politieke partijen niet alleen private verenigingen zijn, maar cruciale pijlers van onze democratische orde. Dit vormt een belangrijke vooruitgang.

Tegelijkertijd laat dit rapport zien dat de Wet op de politieke partijen nog onvoldoende antwoord biedt op de manier waarop politieke invloed in de eenentwintigste eeuw daadwerkelijk wordt georganiseerd. De klassieke voorstelling van corruptie als een envelop met geld of een directe omkoping doet geen recht aan de realiteit van moderne politieke beïnvloeding. Politieke invloed wordt tegenwoordig uitgeoefend via netwerken, toegang, fondsenwerving, beleidsadvies, advertentiecampagnes en organisaties die zich formeel buiten politieke partijen bevinden, maar in de praktijk wel degelijk proberen politieke besluitvorming en verkiezingsuitslagen te sturen.

De wet richt zich hoofdzakelijk op zichtbare geldstromen, terwijl juist de minder zichtbare mechanismen van netwerkcorruptie grotendeels buiten beeld blijven. Businessclubs creëren exclusieve toegang tot beleidsmakers voor degenen die daarvoor kunnen betalen. Politieke actiegroepen ontwikkelen zich tot nieuwe kanalen voor lobby en campagnevoering zonder dat dezelfde transparantie-eisen gelden als voor politieke partijen. Tegelijkertijd blijft de handhaving kwetsbaar zolang toezicht onvoldoende wordt afgeschermd van de politieke netwerken die het geacht wordt te controleren.

Dit rapport betoogt dat deze ontwikkelingen geen theoretische risico's zijn. De opkomst van politieke actiegroepen zoals Stem voor Stabielheid en Voor Ons Nederland, de rol van ondernemersnetwerken rondom politieke partijen en de voortdurende zorgen van GRECO over (het uitblijven van) de Nederlandse corruptiebestrijding illustreren dat Nederland niet immuun is voor de concentratie van politieke invloed in de handen van een kleine, kapitaalkrachtige groep. Wanneer toegang tot politici, beleidsvorming en publieke besluitvorming afhankelijk wordt van financiële middelen, komt het uitgangspunt van politieke gelijkheid onder druk te staan. Daarnaast wijst de in dit rapport aangehaalde literatuur erop dat kapitaalkrachtige groepen veel meer invloed hebben op beleidsuitkomsten dan financieel en sociaal zwakkere burgers. Iedereen die zich wil inzetten voor bestaanszekerheid dient ook aandacht te besteden aan de wijze waarop financiële machtsconcentraties de politieke besluitvorming beïnvloeden.

De voorgestelde aanscherpingen hebben daarom één gezamenlijk doel: ervoor zorgen dat politieke invloed weer zo veel mogelijk voortkomt uit democratische steun en

maatschappelijke overtuigingskracht, en zo min mogelijk uit financiële slagkracht of besloten netwerken. Dat vraagt om volledige transparantie over geldstromen richting politieke partijen en hun neveninstellingen. Het vraagt om duidelijke regels voor politieke actiegroepen die verkiezingen en beleidsvorming proberen te beïnvloeden. En het vraagt om onafhankelijk toezicht dat beschikt over de expertise, bevoegdheden en institutionele afstand om politieke corruptie daadwerkelijk te bestrijden.

De vraag die uiteindelijk voorligt is niet of Nederland corrupt is. De vraag is of wij bereid zijn te erkennen dat ook in Nederland politieke macht ongelijk verdeeld kan raken wanneer geld, netwerken en invloed onvoldoende worden begrensd. Een democratische rechtsstaat wordt niet alleen bedreigd door partijen die verkiezingen willen afschaffen of rechters willen negeren. Zij wordt ook bedreigd wanneer burgers het vertrouwen verliezen dat hun stem even zwaar weegt als de belangen van degenen die zich toegang tot de macht kunnen veroorloven via hun netwerken of door middel van hun bankrekening.

Juist daarom verdient de Wet op de politieke partijen verdere aanscherping. Niet om politieke partijen te belasten met onnodige regels, maar om hun maatschappelijke legitimiteit te versterken. Niet om politieke participatie te beperken, maar om haar eerlijker te maken. En niet omdat Nederland een corrupt land is, maar omdat een sterke democratie voortdurend onderhoud vraagt. De verdediging van de democratische rechtsstaat begint niet pas wanneer zij openlijk wordt aangevallen. Zij begint op het moment dat wij voorkomen dat politieke invloed te koop is.

8. Geraadpleegde literatuur

Afdeling advisering van de Raad van State. (2024, 9 oktober). *Advies W04.24.00070/I* (Kamerstukken II 2024/25, 36 742, nr. 4). Raad van State.

l'Ami, D. (2022). *Toezichthouder partijfinanciën: 'Geld is te belangrijk geworden in de politiek'*. Follow the Money.
<https://www.ftm.nl/artikelen/interview-toezichthouder-ed-anker-geld-te-belangrijk-politiek>

l'Ami D., & Wijnen, J. (2020, 6 juni). *CDA Business Club: tegen betaling aanschuiven bij politici*. Follow the Money.
<https://www.ftm.nl/artikelen/cda-business-club-aanschuiven?share=752nePeb6QF03pNTA0jZTyCwsDqPk02lh4B9DiaCNEqksMwC%2FKhHzeANk8%2Bc4Q%3D>

De Balie. (2026). *Welcome in the age of oligarchy*.
<https://debalie.nl/programma/welcome-in-the-age-of-oligarchy-29-05-2026/>

Boelhouwer, P., Rouwendal, J., Uitzetter, D., & De Zeeuw, F. (2025). *Aanpakken van het woningtekort in de nieuwe kabinetsperiode: recept en ingrediënten voor langjarig succes*. Voor Ons Nederland.

Botje, H. E., Wijnen, J., & l'Ami, D. (2021, 20 februari). *Slechts voor genodigden, liefst anoniem: fondsenwerving bij de VVD*. Follow the Money.
<https://www.ftm.nl/artikelen/partijfinanciering-verkiezingskas-vvd>

Brandsma, J. (2018). *Reconstructie: Hoe Rutte de greep op zijn eigen plan voor afschaffing van de dividendbelasting verloor*. Trouw.

CDA. (z.d.). *CDA Business Club*. Geraadpleegd op 19 juni 2026, van
<https://www.cda.nl/cda-business-club/>

CDA Business Club. (z.d.). *Over ons*. Geraadpleegd op 19 juni 2026, van
<https://cdabusinessclub.nl/over-ons/>

ChristenUnie. (z.d.). *Ondernemersplatform*. Geraadpleegd op 19 juni 2026, van
<https://www.christenunie.nl/ondernemersplatform>

Congressional Research Service. (2024). *PACs and Super PACs in Federal Election Campaigns: Legal Framework*. IN FOCUS.

D66. (z.d.). *Ondernemersnetwerk*. Geraadpleegd op 19 juni 2026, van
<https://d66.nl/ondernemersnetwerk/>

Van den Dool, P., & Derix, S. (2025). *Een club van ondernemers gaat campagne voeren voor een kabinet van VVD, CDA en D66 – dus zonder PVV of GroenLinks-PvdA*. NRC.
<https://www.nrc.nl/nieuws/2025/07/11/een-club-van-ondernemers-gaat-campagne-voeren-voor-een-kabinet-van-vvd-cda-en-d66-dus-zonder-pvv-of-groenlinks-pvda-a4900031>

Europees Parlement & Raad van de Europese Unie. (2024). *Verordening (EU) 2024/900 van het Europees Parlement en de Raad betreffende transparantie en gerichte politieke reclame (EU 2024/900)*. Publicatieblad van de Europese Unie. <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/900/oj>

Fellowes, M.C., & Wolf, P.J. (2004). *Funding Mechanisms and Policy Instruments: How Business Campaign Contributions Influence Congressional Votes*. Political Research Quarterly, 57(2), 315–324.

Redactie FlexNieuws. (2026). *OTTO verliest rechtszaak over privacyschendingen in verhuurde woonruimte arbeidsmigrant*. FlexNieuws.
<https://www.flexnieuws.nl/2026/05/otto-verliest-rechtszaak-over-privacyschendingen-in-verhuur-de-woonruimte-arbeidsmigrant/>

Follow the Money. (2025). *CDA'ers opvallend vaak in de fout, laat de Politieke Integriteitsindex zien*. Follow the Money.
<https://www.ftm.nl/artikelen/cda-ers-opvallend-vaak-in-de-fout-blijkt-uit-de-politieke-integriteitsindex-2024>

Gilens, M., & Page, B. I. (2014). *Testing Theories of American Politics*. *Perspectives on Politics*, 12(3), 564–581.

Group of States against Corruption (GRECO). (2025). *Fifth evaluation round: Preventing corruption and promoting integrity in central governments (top executive functions) and law enforcement agencies - Addendum to the second compliance report: Netherlands (GrecoRC59)*. Council of Europe.

Van Haersma Buma, S. (2025). *Eindverslag informateur* (Kamerstukken II 2025/26, 36 848). Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Hall, R.L., & Deardorff, A.V. (2006). *Lobbying as Legislative Subsidy*. *American Political Science Review*, 100(1), 69–84.

Hope, D., & Limberg, J. (2022). *The economic consequences of major tax cuts for the rich*. *Socio-Economic Review*, 20(2), 539–559. <https://doi.org/10.1093/ser/mwab061>

Huijsmans, T., Harteveld, E., Van der Meer, T., & Vermeulen, F. (Red.). (2026). *Veelstemmig: De Tweede Kamerverkiezingen van 2025*. Stichting Kiezersonderzoek Nederland (SKON).

JA21 - Het Juiste Antwoord. (2025). *Heeft u genoeg van politieke keuzes die ondernemen moeilijk maken?* [LinkedIn post]. JA21 - Het Juiste Antwoord.
<https://www.linkedin.com/posts/heeft-u-genoen-van-politieke-keuzes-die-ondernemen-share-7360673187434512387-0SUH/>

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. (2013). *Wet financiering politieke partijen (Wfpp)*. Staatsblad 2013, 93.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. (2025). *Regels betreffende de financiering van politieke partijen en transparantieregels met betrekking tot hun interne organisatie en financiën, evenals regels met betrekking tot het toezicht en het verbieden van politieke partijen (Wet op de politieke partijen) (Kamerstuk 36742)*. Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Neustadt, A. (1990). *Interest-Group PACsmanship: An Analysis of Campaign Contributions, Issue Visibility, and Legislative Impact*. *Social Forces*, 69(2), 549–564.

NOS. (2026). *Commissie wil onderzoek betalingen BBB, BBB-minister vindt dat niet nodig*. NOS.
<https://nos.nl/artikel/2602849-commissie-wil-onderzoek-betalingen-bbb-bbb-minister-vindt-dat-niet-nodig>

NPO Radio 1. (2025, 24 juni). *Voor Ons Nederland wordt getypeerd als een VVD in gewetensnood.* <https://www.nporadio1.nl/nieuws/politiek/53852b26-c747-44e7-86c3-3c1674423c70/voor-ons-nederland-wordt-getypeerd-als-een-vvd-in-gewetensnood>

Oostrom, C. (2025). *Bontenbal waarschuwt PVV-stemmers: 'Wie op Wilders stemt, staat straks in de kou'.* Metro.

Parmigiani, A. (2025). *Campaign Contributions and Legislative Behavior: Evidence from U.S. Congress.* Journal of Public Economics, 243.

Romer, C. D., & Romer, D. H. (2007). *Do tax cuts starve the beast? The effect of tax changes on government spending* (NBER Working Paper No. 13548). National Bureau of Economic Research. <http://www.nber.org/papers/w13548>

Schram, P. (2025). *Arbeidsmigrant Kevin wint rechtszaak en mag in huis blijven wonen: Hoe dat grote gevolgen kan hebben voor honderdduizenden andere migranten in Nederland.* EenVandaag. <https://eenvandaag.avrotros.nl/artikelen/arbeidsmigrant-kevin-wint-rechtszaak-en-mag-in-huis-blijven-wonen-hoe-dat-grote-gevolgen-kan-hebben-voor-honderdduizenden-andere-migranten-in-nederland-161507>

SGP. (z.d.). *Ondernemersplatform.* Geraadpleegd op 19 juni 2026, van <https://lidworden.sgp.nl/ondernemersplatform>

Slingerland, W. (2018). *Network corruption: When social capital becomes corrupted: Its meaning and significance in corruption and network theory and the consequences for (EU) policy and law* (Doctoral dissertation, Vrije Universiteit Amsterdam). Vrije Universiteit Amsterdam.

Stem voor Stabiliteit. (z.d.). *Stem voor Stabiliteit.* Geraadpleegd op 19 juni 2026, van <https://stemvoorstabiliteit.com/>

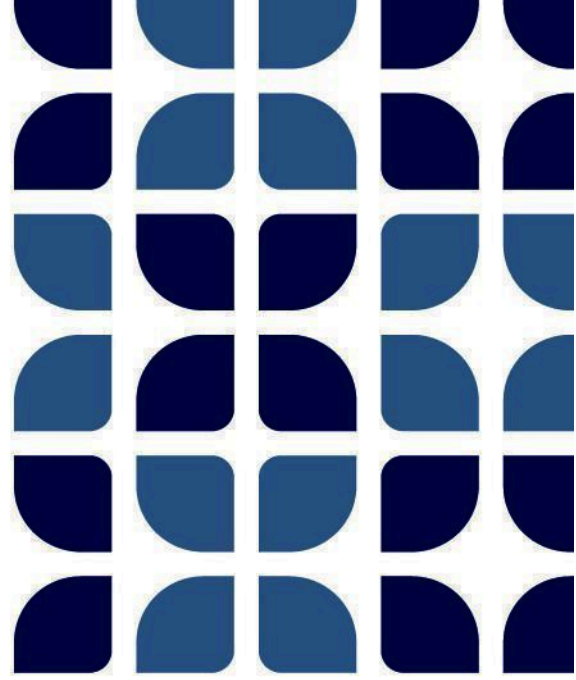
De Telegraaf. (2019). *Politieke partijen open voor schimmige donaties.* <https://www.telegraaf.nl/binnenland/politieke-partijen-open-voor-schimmige-donaties/64585963.html>

Van Turenhout, E. (2025). *Stem voor stabiliteit of voor de 1%.* Joop (BNNVARA).

De Voogd, J., & Cuperus, R. (2021). *Atlas van afgehaakt Nederland: Over buitenstaanders en gevestigden.* Stichting Kennis Openbaar Bestuur.

Voor Ons Nederland (2025). *Nederland wil.* Geraadpleegd op 19 juni 2026, van <https://www.nederlandwil.nl/>

Voor Ons Nederland (z.d.). *Nederland wil wonen.* Geraadpleegd op 19 juni 2026, van <https://www.nederlandwilwonen.nl/>

wetenschappelijk
bureau nsc